

Klima- og miljødepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet

Vår ref.: TD/SI
Saksnr.: [nr]
Sted: Oslo
Dato: 01.02.2023

Innspill til regjeringens arbeid med oppfølgingen av EUs handlingsplan for sirkulærøkonomi

Regjeringen har invitert til å belyse hva EUs politikk betyr for Norge og norsk næringsliv, hvordan norske myndigheter bør støtte opp under omstillingen og status og utfordringer i ulike sektorer. Vi vil her valgt å gi våre innspill i form av to overordnede anbefalinger med forslag til tiltak.

Gjennom sin sirkulære handlingsplan har EU lagt et svært ambisiøst nivå for politikken som skal bidra til en mer sirkulær økonomi. Virkes viktigste anbefaling er at Norge må legge EUs politikk til grunn. Det vil gi næringslivet viktig forutsigbarhet og sikre like konkurransevilkår. Regjeringens innsats må handle om tettere interaksjon med den europeiske politikktutviklingen, både for å tidlig fange opp, forstå og påvirke. En tettere dialog mellom myndigheter, næringsliv, virkemiddelapparat og kunnskapssektoren om de konkrete reguleringene under EUs sirkulære handlingsplan vil redusere omstillingsrisiko og bidra til at næringslivet kan ligge i forkant.

Det andre handler om å initiere et tettere samarbeid mellom ulike sektorer og deler av næringsliv, forvaltning og virkemiddelapparat for å avdekke barrierer og kunnskapsbehov for en mer sirkulær økonomi. Dette kan gjøres gjennom veikart eller Prosess21 lignende arbeidspakker langs de syv prioriterte materialstrømmene i EUs sirkulære handlingsplan og de mest sentrale varslede reguleringene, særlig økodesignforordningen og digitale produktpass.

Dels vil disse to tiltakene overlappe. De 30 millionene som er satt av til oppfølgingen av den norske sirkulærstrategien bør brukes til syv slike arbeidspakker/veikartsprosesser. Vår erfaring fra å lede den tverrsektorielle arbeidsgruppen som har sett på et produsentansvar for tekstiler er at dette har vært svært nyttig for bransjene som er invitert til å delta og har bidratt til formidling av kunnskap. Gjennom kunnskapsinnhenting som blir gjort i forbindelse med arbeidet har det kommet frem grunnleggende kunnskaps- og innovasjonsbehov som må løses å lykkes med en mer sirkulær norsk økonomi. Disse kan danne grunnlag for arbeid i regi av bedrifter, forsknings- eller innovasjonsprosjekter.

1. Legg en ambisiøs politikk fra EU til grunn, bidra til å samordne og styrke arbeidet opp mot EU.

EU har vedtatt en svært ambisiøs sirkulær handlingsplan som nå følges opp med strategier og reguleringer. Reguleringene kan grovt deles i to: reguleringer på produktnivå og reguleringer på selskapsnivå. Reguleringene på produktnivå handler i sin tur om; design og produksjonsfase; transparens og sporbarhet; og produkter når i en avfallsfase. Flere av reguleringene henger tett sammen. Gjennomføring av økodesignforordningen fordrer for eksempel et velutviklet system for digitale produktpass som er knyttet til et sentralt register. Det er ventet at økodesignforordningen må harmonisere med økomodulering i utvidet produsentansvar. Av reguleringer på produktnivå vil økodesignforordningen ha størst innvirkning på næringslivets arbeid. 30. januar la kommisjonen frem en liste over hvilke produkter de først vil utvikle økodesignkrav/reguleringer, hvor blant annet tekstiler, madrasser og dekk er satt opp som prioriterte produktgrupper. Fortsatt er mye av forslagene på et overordnet nivå, og kommisjonen har f.eks. ikke klargjort om de vil legge seg mot horisontale eller spesifikke produktkrav. Å raskt forstå og komme i interaksjon med regelverksutforming er avgjørende for å styrke og beholde konkurransekraft i møte med både det europeiske og globale markedet.

I dette arbeidet utgjør mangelen på norsk representasjon i og rundt EU kommisjonen en omstillingsrisiko. Virke opplever at Sverige og Danmark ligger lenger fremme i arbeidet med sirkularitet og møte med de kommende kravene, enn det vi gjør her hjemme. Virke mener at mangel på representasjon og risikoen kan reduseres gjennom forsterket samarbeid for å følge regelverksutviklingen tettere.

EØS-forum for miljø er i dag for lite finmasket, består av for mange aktører, går ikke i dybden på de problemstillingene næringslivet står i og fremstår derfor lite relevant for formålet. Tiltak kan eks. også være å bidra til felles møter med representanter for kommisjonen, dialog med naboland om felles synspunkt, seminarer i Brussel for å fremme norske posisjoner. Eksisterende høringer på norske posisjoner fremstår ikke som et godt nok verktøy for å komme i god inngripen med prosessene i kommisjonen (og parlamentet).

Vår anbefaling

- Regjeringen bør legge til rette for tverrsektorielt samarbeid og deling av kunnskap om utviklingen i EU knyttet til de ulike reguleringene under sirkulærøkonomi. Dette kan gjøres ved at regjeringen selv inviterer inn til et plattformarbeid rundt de ulike reguleringene eller ved at dette settes bort til næringslivets organisasjoner.
- Regjeringen setter ned en tverrdepartemental arbeidsgruppe på direktoratsnivå. Formålet må være å sørge for samordning på regjeringsnivå som sikrer samordning mellom ulike sektordepartement. For eksempel ved å gi et likelydende oppdrag til relevante direktorat, som Miljødirektoratet, forbrukermyndigheter, NVE, , Toll, m.m. om å prioritere, bidra til felles forståelse og sikre effektiv oppfølging av de nye reguleringene som følger av EUs sirkulære handlingsplan.
- Bedre informasjonsflyt fra myndighetene om når det kommer nye initiativ eller utvikling i saker i EU: myndighetene følger uansett med og det vil være effektiviserende for næringslivet - for både forståelse av regelverk og påvirkningsmuligheter - om informasjonsflyten effektiviseres,

2. Kunnskapsbehov og barrierer må avdekkes og adresseres slik at det forsknings- og innovasjonsretta virkemiddelapparatet blir mer treffsikkert i sine tildelinger

Virke opplever at de utlysningene som så langt har vært under paraplyen sirkulærøkonomi har vært lite treffsikre for å få frem forskning som dekker omstillingsbehov i næringslivet. Utlysningene, mener vi, bærer preg av at Innovasjon Norge og Forskningsrådet, mangler forståelse for hvilke grunnleggende forutsetninger som må være på plass for at vi skal gå fra hva til hvordan i overgangen til sirkulærøkonomi. Det er behov for vesentlighetsvurdering av hva de mest kritiske barrierene og kunnskaps- innovasjons og teknologibehovene er. Vi mener at virkemiddelapparatet heller ikke speiler de fire hovedområdene som ble satt i den norske sirkulærstrategien. Basert på henvendelser vi og medlemsbedrifter får er det vår erfaring at prosjekter som initieres fra instituttsektoren, og hvor næringslivet ønskes inn som partner, ofte har lav næringslivsrelevans. Deler av de sektorene som treffes av EU-reguleringene på sirkulærøkonomi, som byggsektor og handel, har lav FOU-grad. Veien for å få frem relevante forskningsprosjekter vil derfor ofte være lengre. Det er altså ikke nødvendig det at det ikke finnes virkemidler.

EU har prioritert 7 materialstrømmer. Virke har identifisert seks områder med forskning og kompetansebehov på tvers av disse som vi mener må ha høy prioritet:

- **Verdikjede:** Metodikk for livssyklusanalyser (LCA), utvikling og gjennomføring av disse. Arbeid med omstilling i verdikjede, eks. fra fossil til fornybar energi, innkjøp, materialkunnskap, risiko knyttet til klima, miljø og sosiale forhold. Digitalisering av overvåking av verdikjeden. Regenerative råvarer og produksjon av disse.
- **Digitalisering:** Digitalisering for sporbarhet, høsting, innhenting og deling av data på tvers av sektorer, utvikling av digitale produktpass, register for å overvåke materialstrømmer og evt. sikre rettferdig prissetting av eksternaliteter, forbrukerinformasjon.

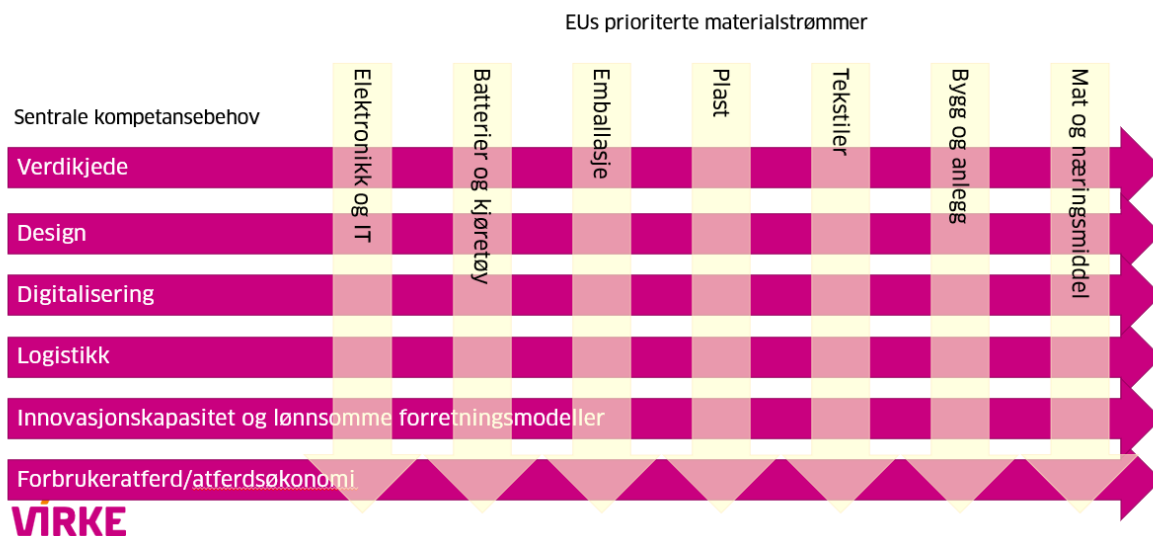
- **Design:** Design for redusert bruk av råvarer, innsatsfaktorar, materialteknologi og substitusjon, lengre levetid, gjenbruk/reparasjon og gjenvinning, substitusjon.
- **Logistikk:** Logistikk for leie vs. eiemodeller, retur, samkjøring, system, logistikk og lagring for gjenbruk av store byggevarer.
- **Innovasjonskapasitet og lønnsomme forretningsmodeller:** Hvordan organisere nyskapende innovasjon innenfor rammen av dagens forretningsmodell. Hvordan skalere sirkulære løsninger.
- **Forbrukeratferd/atferdsøkonomi:** hvordan påvirke handlinger eks. knyttet til avfallshåndtering, kjøpsbeslutninger, reparasjon.

Virke vil særlig peke på kunnskapsbehov innenfor de to første. Eks. finnes dag i dag lite dokumentasjon på miljøpåvirkning fra råvarer og produkter innenfor elektronikk, tekstiler, bygg og anlegg og dels i mat og næringsmiddel. I mange av disse er det også gjort lite på sporbarhet. En rekke av reguleringene, som Sustainable Due Dilligence og økodesignforordningen men også åpenhetsloven, krever økt kontroll og oversikt over egen verdikjede. Utviklingen av økodesignkrav eller økomodulering som del av et produsentansvar fordrer også at en kan si noe kunnskapsbasert om miljøpåvirkning. Selv om redusert forbruk er viktig, mener vi det vil ta oss raskere mot de klima- og miljømålene vi skal nå om innsatsen settes inn mot overgang fra fossil til fornybar energi, redusert bruk av jomfruelige råvarer, utslipp og vannforbruk og regenerative modeller i produksjon.

Vår anbefaling:

- Regjeringen bør etter erfaring fra Prosess21 for industrien etablere effektive arbeidsgrupper som avdekker barrierer og kunnskapsbehov innen de syv ulike materialstrømmene. Arbeidsgruppene bør være satt sammen på tvers av ulike sektorer (eks. både avfall, produksjon og markedsaktører), næringsliv, myndigheter, virkemiddelapparat, FOUsektor. Kunnskapsgrunnlaget for den norske sirkulærøkonomien peker på nettopp mangel på slik samarbeid som en sentral barriere for sirkulær omstilling. Et slikt program kan være med på å avdekke kunnskapsbehov som siden kan danne grunnlag for utlysninger eller søknader til virkemiddelapparat.

Hvordan øke hastigheten på den sirkulære omstillingen i Norge?

Enkelte kompetanseområder vil gå på tvers av alle de syv prioriterte materialstrømmene i EUs handlingsplan. Noe kunnskap vil være relevant på tvers av

Arbeid med en sirkulær handlingsplan:

Virke mener det kan være nyttig med et enkelt forprosjekt med arbeidslivets organisasjoner for å diskutere arbeidsprosess knyttet til en handlingsplan. I tråd med innspillene våre mener vi det kan være vel så viktig å organisere arbeidsprosesser som det å legge frem en plan. Vi har noen tanker om hvordan arbeidet kan organiseres, i tråd med illustrasjonen over, som vi gjerne deler med dere ved en anledning.